

ret órán is. Az *Ablak-Zsiráf* könyv használatát is igénybe veszi. Célszerűbbnek tűnik az első kötetből néhány nagyobb lélegzetű olvasmányt második osztályban elővenni, hiszen ekkor a gyerekek már jelentősen nagyobb olvasási készséggel rendelkeznek. Sok gyakorlással és ismétléssel ezt még fokoznunk kell. A könyv használati értékét jelentősen csökkentti, hogy a gyerekek írásbeli válaszára csak egy vonalat jelöl ki. Ez ugyan csak formai kifogásnak tűnik, de bosszantó, hogy ezen a téren nem tudunk következtetések maradni. Hosszabb ideje harcolunk már ez ellen. Az első osztályban igyekszünk elérni a szép, kerek, vonaltól vonalig írást. Az egyvonalas kijelölés ezt egy csapásra agyonüti. Jó lenne, ha a második osztályos vonalazást megtartanánk, mert az kiküszöböli a gyerekek szorongásának és félelmének egyik forrását és a magunk munkájának gyümölcsét sem tennék tönkre, következetesebbek maradnánk.

Kalendárium I-II. Korona kiadó, Budapest, 1993.

FÜLÖPNÉ SVÁB JOLÁN

Ahogy a világot látjuk

Jellemző ránk, hogy mit és miképpen látunk a világból. Ez a két mozzanat döntően befolyásolja egész életvitelünket, gondolkodásunkat. Az ember mindig is érzékeny volt világának vizuális megjelenésére, a huszadik század azonban talán még fontosabbá tette a képek általi megjelenítést.

A vizualitás kiemelt helyzetét sokan jelenünk válságpozíciójának legszimpatikusabb elemeként kezelik, és az írásos kultúra kontra képi perében az utóbbi mindent megsemmisítő, elsőpró győzelmét konstatálják. S eképpen a humanista tradíció látványos háttérbe szorulása is félelmek forrásává válik. S nemcsak a képek által közvetített információáramlás sebességének ugrásszerű növekedése vagy környezetünk sematizációkban terjeszkedő formái kelhetnek – adott esetben jogos – indulatokat, de a művészetben végbement változások sem arattak/aratnak osztatlan sikert. Elég, ha csak az absztrakció vagy a gesztusfestészet által kiváltott botránnyokra gondolunk. Ami ugyan jócskán konzervatív ízü, s nem mentes az újdonságtól való félelem mindenkori jellegzetességétől sem, egy dologgal kapcsolatban azonban elgondolkodtathat mindannyiunkat.

Vajon hol van a probléma kiindulópontja? Nem arról van-e szó, hogy saját magunk által diktált tempónk rajtunk túlnöve ellenőrizhetetlenné vált, s eképpen érzékenységünk, kreatív szemléletünk lassan statikus állapotba kerül? A felnőtt korba érkezve azt a játékos-ságot, szenzibilitást veszítjük el, amely talán másképpen „látatná” velünk világunkat?

Többek között az előző problémák és kérdések is felvetődhetnek bennünk az Érték-közvetítő és képességfejlesztő program keretében megjelent *A látás világa* című tankönyvsorozat első négy darabja kapcsán. Az általános iskola eddig talán kevésbé preferált vonulata volt a készségek képességekké fejlesztése a nem pusztán kognitívumokat megmozgató szférában. Azért kell feltétlen élnünk ezzel a megszorítással, mert nemcsak arról van szó, hogy a racionalitás túlsúlya sok esetben háttérbe szorította az intuitív és kreatív módozatok megjelenését, hanem arról is, hogy az utóbbi előfeltételévé is válhat az előzőnek, és a kettő komplementaritása lehetne a legfőbb célkitűzés a pedagógia teljes folyamatában.

Ha ezeket a szempontokat tekintjük mértékadónak, akkor problémafelvetésében és megoldásaiban komoly eredményeket ért el *Heffner Anna*, a tankönyv írója. A pedagógiai adaptáció problémájától most eltekintünk, mivel nem áll még rendelkezésünkre kellő távlat és tapasztalat az alkalmazhatósággal kapcsolatban. Így most csak az egyes könyvek tartalmi, illetve az azokhoz szorosan kötődő, formai sajátosságait emeljük ki.

Nézzük a könyvek tematizációját. Az *1. osztály* részére készült feladatlapok a pont, vonal, folt, az alapszínek és kevert színek, valamint a lap és test jellegzetességeit dolgozzák, illetve dolgoztatják fel. Ez a szisztematizáció elsősorban a gyermek személyisé-

gének kreatív oldalát bontja ki. A tevékenységközpontú ismeretátadás érzékenyen fordul oda ahhoz az egyszerre játékos és kíváncsi magatartáshoz, ami erre az időszakra jellemző. Mind a mintaadás *Klœe, Bill, Moholy, Moore* stb., mind az ezekhez kötődő alkotói feladatok egyszerre szolgálják az önkiteljesítés és kognitív tudás megszerzésének célját.

A 2. osztályosok könyve már egy tágabb környezetből indítja a problémafelvetését. Mindennapi világunk vizuális jellemzői – otthon, utca, iskola – adják a kiindulópontokat. Ezzel a gesztussal azt is jelzi szerzőnk, hogy ez a tárgy nemcsak a kreativitás és művészeti ismeretek hordozója, hanem sokkal komplexebb jelenség.

A szépség, a harmónia, az arányosság megléte avagy hiánya: döntően befolyásolja mindannyiunk egzisztenciáját. Ennek szellemében válhatna fontossá a vizuális kultúra összetevőinek minősége, a látványvilág problematikája és a vizuális technikák gyakorlata.

Még szélesebb spektrumot fog át a 3. osztály részére készült könyv. Itt már az univerzum képe adja a kezdő impulzust. Ha ebből a teljességből startolunk, és ezek után vesszük szemügyre földünk, lakóhelyünk, használati tárgyaink, divatjaink funkcióját és esztétikumát, akkor a teljesség és egészség igénye éppúgy megfogalmazódhat, mint az izlésbeli különbözőségek szükségszerű megjelenése. Ezekre a szemléletbeli tartópillérekre épülnek a vizuális kifejezéseket és jeles alkotókat feldolgozó fejezetek. Egyrészt a dolgok megcsinálhatósága, a „hétköznapi művészet” élményjellege, másrészt az alkotói folyamat különböző világokat feltáró lehetőségei jelennek meg. Itt külön hangsúlyoznunk kell a szerző érzékenységét, mert olyan egymástól eltérő alkotói metodikákat tud bemutatni és röviden jellemezni (*Vasarely, Vajda, Jovánovics* stb.), amelyek jól szemléltetik a lehetséges orientációkat, s azok értékeit.

A 4. osztály programja ismét egy új fejezet a tárgy történetében. A természeti szép, az emberi forma esztétikuma, a mesterséges környezet s a mindennapi tárgyaink ezekhez igazodó vagy diszharmonióban lévő megjelenése alapvető fontossággal rendelkezik életünkben. Gyakorlatilag „életvilágunk” minőségeinek látására és értékelésére figyelhetünk fel. Ehhez kapcsolódik azoknak a szisztematikus képzőművészeti folyamatoknak a bemutatása – grafika, festészet, szobrászat –, amelyek az előző három évben tanult ismereteket és tevékenységi formákat éppúgy rendszerezik, mint a környezeti kultúra vizuális jellemzőinek bemérésekor kimunkált értékorientációkat.

Heffner Anna könyvei mindazokon a már jelzett tartalmi és formai novumokon túl – kreatív tevékenységközpontúság, egyre bővülő világlátás alakítás, plurális esztétikai és egzisztenciális horizont –, mű-egészként is funkcionálnak. A környezet- és vizuális kultúra megjelent négy kötete eképpen a könyvespolcra is kerülhet majdan, miután már nem az iskolatáskában van. Így közeledik és egymással harmonizál az a sokszor mesterségesen is konstruált ellentét, amely a látvány és jelentése avagy a vizualitás és verbalitás között feszül.

Heffner Anna: A látás világa 1., 2., 3., 4. osztály. Calibra Kiadó, 1993.

BOHÁR ANDRÁS

Tankönyv a modellalkotásról

A kétkötetes munkát a Pedagógus Szakma Megújítása Projekt pályázatán fogadták el. A *Calibra Kiadó* adta ki háromezer példányban.

A könyv 16-17 éves tanulók számára ajánlott, és az a célja, hogy a matematikai, természettudományi ismereteik alapján bevezesse a gyerekeket a tudományos modellalkotásba. Ez pedig alkalmat ad a Szerzőknek, hogy olyan fontos tudományos fogalmakat, mint modell, hasonlóság, relációk, struktúra, kísérlet, mérés vagy jelek, korrektül, de közérthetően magyarázzanak meg.

A kötet igen sok hasznos ismeretet közöl, s ezek azért hiánypótlók, mert bár a matematika, a fizika, az informatika, illetve a technika tárgyak feladata lenne, sok nem kerül sorra az itt tárgyaltak közül egyikben sem. Ilyenek a mérés elvi kérdései, a diszkrét illetve